

ΕΙΣΗΓΗΣΙΣ
ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ
κ. κ. ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΥ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΣΥΝΑΞΙΝ ΤΩΝ ΠΡΟΚΑΘΗΜΕΝΩΝ
ΤΩΝ ΟΡΘΟΔΟΞΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ
(Γενεύη, 22 Ιανουαρίου 2016)

* * *

Μακαριώτατοι καὶ πεφιλημένοι ἐν Κυρίῳ Ἀδελφοί, Προκαθήμενοι τῶν κατὰ τόπους Ἀγιωτάτων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ σεβάσμιοι ἐκπρόσωποι τῶν κωλυθέντων μετασχεῖν εἰς τὴν παροῦσαν Σύναξιν ἀδελφῶν Προκαθημένων, μετὰ τῶν τιμίων συνοδειῶν Ὑμῶν.

Ὡς εὖ παρέστητε ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ χώρῳ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Κωνσταντινουπόλεως, τῷ Κέντρῳ τούτῳ τῷ ἀφιερωμένῳ εἰς τὴν διακονίαν τῆς πανορθοδόξου ἐνότητος, τὸ ὁποῖον ἐφιλοξένησε καὶ φιλοξενεῖ ἤδη ἐπὶ δεκαετίας πληθὺν διορθοδόξων καὶ πανορθοδόξων συναντήσεων, δι' ὧν σφυρηλατεῖται καὶ προάγεται ἡ ἐνότης τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀπὸ καρδίας εὐχόμεθα ὅπως ἡ διαμονὴ Ὑμῶν ἐνταῦθα εἶναι δι' ἕκαστον ἐξ Ὑμῶν κατὰ πάντα ἱκανοποιητικὴ καὶ εὐχάριστος, τὸ δὲ ἔργον ἡμῶν καθοδηγούμενον ἀπὸ τὴν πνοὴν τοῦ Παρακλήτου ἀποφέρει καρποὺς πλουσίους εἰς ἀγάπην καὶ οἰκοδομὴν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας εἰς δόξαν Θεοῦ.

Ὡς γνωστόν, ἡ παροῦσα Σύναξις ἡμῶν ἐπρόκειτο νὰ πραγματοποιηθῇ ἐν τῇ ἔδρᾳ ἡμῶν, ἀλλ' ἔκτακτοι ἀντικειμενικαὶ περιστάσεις, ἐμποδίζουσαί τινας ἐκ τῶν ἀδελφῶν ὅπως μεταβῶσιν ἐκεῖ, ἐπέβαλον τὴν μετάθεσιν τοῦ τόπου τῆς συναντήσεως ἡμῶν ἐνταῦθα. Εὐχαριστοῦμεν πάντας Ὑμᾶς διὰ τὴν κατανόησιν τῆς ἀνάγκης τῆς ἀλλαγῆς ταύτης, καὶ διὰ τὴν πρόθυμον ἔλευσιν Ὑμῶν ἐνταῦθα πρὸς πραγμάτων τοῦ ἱεροῦ σκοποῦ τῆς παρούσης Συνάξεως.

Ὅντως, πᾶσα Σύναξις ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἡμῶν τῶν ἐμπεπιστευμένων ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἐλέους τοῦ Θεοῦ τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας Αὐτοῦ εἶναι ἱερά. Ἡ παροῦσα ὁμως Σύναξις κέκτηται ὅλως ἰδιαζόντως τὸν χαρακτῆρα τοῦτον, διότι συνδέεται πρὸς τὴν θεμελιώδη ἐκκλησιολογικὴν ἀρχὴν τῆς συνοδικότητος τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουσα ὡς κύριον ἀντικείμενον αὐτῆς τὴν προετοιμασίαν τῆς μελλούσης ἵνα συνέλθῃ, σὺν Θεῷ, Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ἀγιωτάτης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμῶν. Συνήχθημεν, ὅθεν, ἐδῶ, διὰ νὰ ἐπιτελέσωμεν καθήκον ὄντως ἱερόν, καὶ διὰ τοῦτο ἔχομεν ὅλως ἰδιαίτερος ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ τοῦ Παρακλήτου, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκ μέρους ἐνὸς ἐκάστου ἐξ ἡμῶν ἀγαθῆς προαιρέσεως, μακρὰν

οἰωνδήποτε ἄλλων σκοπιμοτήτων, ὅπως συντελέσωμεν διὰ τῶν ἀποφάσεων ἡμῶν εἰς τήν πραγμάτωσιν τῆς ἤδη ἐξαγγελθείσης ὑφ' ἡμῶν Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Διότι εἰς ἡμᾶς ἀνέθηκεν ἡ Θεία Πρόνοια τὸ μέγα χρέος καὶ προνόμιον ὅπως δώσωμεν σάρκα καὶ ὄστα εἰς τὸ ὄραμα τῶν μακαριστῶν προκατόχων ἡμῶν, οἱ ὅποιοι πρὸ πενήκοντα καὶ πλέον ἐτῶν συνέλαβον τήν ιδέαν τῆς συγκλήσεως τῆς Συνόδου ταύτης. Εἰς ἡμᾶς ἀνήκει πλέον ἡ μεγάλη εὐθύνη ὅπως συντάμωμεν τὸν χρόνον, τὸν ἤδη κατὰ πολὺ συνεσταλμένον, καὶ ἄνευ περαιτέρω χρονοτριβῆς μετατρέψωμεν τὸ ὄραμα εἰς πραγματικότητα. Τοῦτο ἤδη, ἐκτὸς τῶν ἀοιδίμων προκατόχων ἡμῶν, ἀναμένει καὶ ὁ πιστὸς λαὸς τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἔξω τῶν κανονικῶν τειχῶν τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας χριστιανοί, διὸ καὶ πᾶσα περαιτέρω τυχὸν ἀναβολὴ τῆς πραγματώσεως τῆς Συνόδου μόνον τοὺς ἐχθροὺς τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ τὸν χαιρέκακον Ἀντικείμενον θέλει ἱκανοποιήσει.

Ἡ Σύναξις ἡμῶν αὕτη κέκτηται ὅλως ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα διὰ τὸν λόγον ὅτι καλεῖται νὰ διευθετήσῃ ζητήματα καὶ πτυχὰς τῆς τε ὑπολειπομένης προετοιμασίας καὶ τῆς ὅλης λειτουργίας τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Πρὸς τοῦτο ἐπιθυμοῦμεν νὰ ὑπομνήσωμεν εἰς τὴν Ὑμετέραν ἀγάπην ὠρισμένας ἐκ τῶν βασικῶν ἀρχῶν, τὰς ὁποίας ἡμεῖς αὐτοὶ δι' ἐπισήμων ἀποφάσεων ἡμῶν ἀπεδέχθημεν καὶ ἐθεσπίσαμεν, καὶ τὰς ὁποίας, ὡς εἶναι φυσικόν, ὑποχρεούμεθα νὰ σεβασθῶμεν καὶ τηρήσωμεν μέχρι τέλους.

1. Ἐπὶ τῆς θεματολογίας

Ὡς γνωστόν, ἡ θεματολογία τῆς Συνόδου καθωρίσθη διὰ πανορθόδοξου ἀποφάσεως τῆς Α' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (1976), περιλαμβάνει δὲ τὰ ἐξῆς δέκα θέματα κατὰ τὴν εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς Διασκέψεως σειρᾶν:

- α) Ὁρθόδοξος Διασπορά.
- β) Τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.
- γ) Τὸ Αὐτόνομον καὶ ὁ τρόπος ἀνακηρύξεως αὐτοῦ.
- δ) Τὰ Δίπτυχα.
- ε) Τὸ ζήτημα κοινοῦ ἡμερολογίου.
- ς) Κωλύματα γάμου.
- ζ) Ἀναπροσαρμογὴ τῶν περὶ νηστείας ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων.
- η) Σχέσεις Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον.
- θ) Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις.
- ι) Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν χριστιανικῶν ιδεωδῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἀδελφοσύνης

καὶ τῆς ἀγάπης μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ ἄρσιν τῶν φυλετικῶν καὶ λοιπῶν διακρίσεων.

Κατὰ τὸν ἰσχύοντα Κανονισμόν, ἕκαστον τῶν ὡς ἄνω θεμάτων, θὰ ἔδει νὰ διέλθῃ τὸ στάδιον τῆς προπαρασκευῆς διὰ τῆς ἐξετάσεως αὐτοῦ ὑπὸ Διορθοδόξου Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἣτις θὰ συνέλθῃ κατ' ἐπανάληψιν ἕως ὅτου ἐπιτύχει τὴν ὁμόφωνον διατύπωσιν τοῦ σχετικοῦ κειμένου, τὸ ὁποῖον ἐν συνεχείᾳ θὰ ἔδει νὰ τύχῃ τῆς ἐγκρίσεως Προσυνοδικῆς Πανορθοδόξου Διασκέψεως διὰ νὰ παραπεμφθῇ τελικῶς ἄνευ ἐτέρου εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον.

Ἐκ τῶν ὡς ἄνω θεμάτων τὰ ὀκτῶ διήλθον ἤδη τὸ στάδιον τῆς προπαρασκευῆς καὶ ἐγκρίσεως αὐτῶν ὑπὸ Προσυνοδικῶν Πανορθοδόξων Διασκέψεων, ἐνῶ τὰ δύο ἐξ αὐτῶν, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸ Αὐτοκέφαλον καὶ τὰ Δίπτυχα δὲν ἔτυχον ὁμοφώνου ἀποδοχῆς κατὰ τὰς ἐπανειλημμένας συναντήσεις τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς ὥστε νὰ τύχουν τελικῶς ἐγκρίσεως ὑπὸ τινος Προσυνοδικῆς Διασκέψεως καὶ ἀποτελέσουν οὕτω θέματα τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου.

Ἐν ὄψει τῆς οὕτως διαμορφωθείσης καταστάσεως εὐρέθημεν πρὸ τοῦ διλήμματος ἢ νὰ ἀναβάλωμεν τὴν πραγματοποίησιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου ἕως οὗ ἐπέλθῃ συμφωνία καὶ ἐπὶ τῶν δύο τούτων θεμάτων ἢ νὰ χωρήσωμεν εἰς τὴν σύγκλησιν αὐτῆς ἀρκούμενοι εἰς τὰ ὀκτῶ θέματα.

Ἐπὶ τοῦ ἐρωτήματος τούτου ὑπῆρξε πανορθόδοξος ἀπόφασις ὅπως χωρήσωμεν εἰς τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου ἀρκούμενοι εἰς τὰ ὀκτῶ θέματα ἅτινα ἔτυχον ὁμοφώνου ἐγκρίσεως ὑπὸ Προσυνοδικῶν Διασκέψεων.

Κατόπιν τούτου, ἡ Σύναξις ἡμῶν κατὰ Μάρτιον τοῦ ἔτους 2014 ὁμοφώνως ἀπεφάσισεν ὅπως συγκληθῇ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἐντὸς τοῦ ἔτους 2016 ἀφοῦ προηγουμένως Εἰδικὴ Διορθόδοξος Ἐπιτροπὴ προβῇ μέχρι τοῦ Πάσχα τοῦ ἔτους 2015 εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας ἐνεργείας:

- α) ἀναθεώρησις (revise) τὰ ὑπὸ τῆς Γ' Προσυνοδικῆς Διασκέψεως συμφωνηθέντα Κείμενα περὶ τῶν θεμάτων: Ὁρθοδοξία καὶ Οἰκουμενικὴ Κίνησις. Σχέσεις Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον· καὶ, Συμβολὴ τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης κ.λπ.
- β) ἐπιμεληθῆ (edit) τῶν κειμένων τῆς Β' Προσυνοδικῆς Διασκέψεως περὶ: Προσαρμογῆς τῶν περὶ νηστείας ἐκκλησιαστικῶν Διατάξεων· Κωλυμάτων γάμου· καὶ τοῦ ζητήματος Κοινοῦ ἡμερολογίου.
- γ) Εἰ δυνατόν («τυγχάνει εὐκταῖον») συζητηθῶν καὶ τὰ θέματα τοῦ Αὐτοκεφάλου καὶ τῶν Διπτύχων ὑπὸ τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς ἐπίτευξιν ἐπ' αὐτῶν ὁμοφωνίας.

Ἡ ἐν λόγῳ Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ἐπετέλεσε τὸ ἔργον αὐτῆς ἐντὸς τῆς δοθείσης εἰς αὐτὴν προθεσμίας ὡς πρὸς τὰ σημεῖα (α) καὶ (β), ἐργασθεῖσα μέχρι τῆς προτεραιίας τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Ἑβδομάδος τοῦ 2015, μὴ δυνηθεῖσα λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἐκφρασθεῖσαν εὐχὴν τῆς Συνάξεως περὶ τοῦ σημείου (γ).

Κατόπιν τούτου, παρέμειναν ὡς θέματα τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τὰ ἀρχικῶς συμφωνηθέντα ὀκτῶ τοιαῦτα, τὰ ὁποῖα ἔτυχον τῆς ὑπὸ τοῦ Κανονισμοῦ προβλεπομένης ἐγκρίσεως ὑπὸ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως.

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ καὶ παρὰ τὰ ὁμοφώνως ἀποφασισθέντα Ἐκκλησίαι τινὲς ἐξέφρασαν τὴν ἐπιθυμίαν ἢ καὶ ἀξίωσιν ὅπως ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἀναβληθῆ ἄχρις ὅτου συζητηθοῦν καὶ τύχουν ὁμοφώνου ἀποδοχῆς τόσον τὰ θέματα τοῦ *Ἀὐτοκεφάλου* καὶ τῶν *Διπτύχων*, ὅσον καὶ τὰ μὴ τυχόντα ὁμοφώνου τροποποιήσεως ὑπὸ τῆς ἀνωτέρω μνημονευθείσης Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς Κείμενα τῆς Β' Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (1982) περὶ *Κωλυμάτων γάμου* καὶ *Κοινοῦ ἡμερολογίου*. Ὡς πρὸς τὰ τελευταῖα δύο θέματα δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἐκπληξιν ἡμῶν ἐκ τῆς ὡς ἄνω ἀξιώσεως, δοθέντος ὅτι ἡ ἀπόφασις τῆς Συνάξεως ἡμῶν τοῦ ἔτους 2014 οὐδόλως προέβλεπε ριζικὴν ἀναθεώρησιν (revision) τῶν κειμένων τούτων, ἀλλ' ἀπλῆν «ἐπιμέλειαν» (editing) αὐτῶν ὑπὸ τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, διὸ καὶ ὀρθῶς ὁ προεδρεύων αὐτῆς δὲν ἐπέτρεψε ριζικὴν τινα ἀναθεώρησιν αὐτῶν, διότι τοῦτο θὰ ἀπετέλει παράβασιν ἢ ὑπέρβασιν τῆς δοθείσης τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τῆς Συνάξεως ἡμῶν ἐντολῆς. Ἡ περὶ ἀναθεωρήσεως τῶν ἐν λόγῳ κειμένων ἀξιώσις ὠρισμένων Ἐκκλησιῶν θὰ ἀπῆται σαφῶς *νέαν ὁμόφωνον ἀπόφασιν* τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων, διάφορον τῆς ληφθείσης ἐν ἔτει 2014 τοιαύτης περὶ ἀπλῆς ἐπιμελείας τῶν ἐν λόγῳ κειμένων, ἥτις ἐπιμέλεια, ὡς ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ θίξῃ τὸν πυρῆνα τοῦ περιεχομένου τῶν κειμένων τούτων.

Εὐρισκόμεθα, λοιπόν, ἀδελφοί, πρὸ τοῦ διλήμματος, τὸ ὁποῖον θέτουν ἐνώπιον ἡμῶν Ἐκκλησίαι τινὲς, ἢ νὰ ἐμμείνωμεν εἰς τὴν ληφθεῖσαν ἐν ἔτει 2014 κοινὴν ἀπόφασιν ἡμῶν περὶ συγκλήσεως τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου μετὰ τῶν ὀκτῶ θεμάτων, τὰ ὁποῖα ἔτυχον ἤδη ὁμοφώνου πανορθόδοξου ἐγκρίσεως, ἢ νὰ ἀναβάλωμεν τὴν σύγκλησιν τῆς Συνόδου μέχρις ὅτου ἐπέλθῃ πανορθόδοξος συμφωνία καὶ ἐπὶ τῶν θεμάτων τοῦ *Ἀὐτοκεφάλου*, τῶν *Διπτύχων* καὶ τῶν περὶ *Γάμου* καὶ *Ἡμερολογίου* κειμένων. Ἐὰν ἐπιλέξωμεν τὸ τελευταῖον, θὰ χρειασθῶμεν σειρὰν ὄλην συναντήσεων τῆς Προπαρασκευαστικῆς Ἐπιτροπῆς, ἢ ὁποῖα κατὰ τὸν ἰσχύοντα Κανονισμόν προετοιμασίας τῆς Συνόδου δέον νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν ὁμόφωνον ἐγκρισιν τῶν σχετικῶν κειμένων, τὰ ὁποῖα θὰ ὑποβληθοῦν εἰς νέαν Προσυνοδικὴν Διάσκεψιν πρὸς τελικὴν ἐγκρισιν. Τούτων

δοθέντων θὰ παραμένῃ ἄγνωστον ἐὰν καὶ πότε θὰ συγκληθῆ ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος, μὴ ἀποκλειομένης ἐν τέλει τῆς ματαιώσεως αὐτῆς. Ἡ εὐθύνη ἡμῶν εἶναι ὄντως μεγίστη δι' ὅτι ἤθελε συμβῆ καὶ ὀφείλομεν νὰ τὴν ἀναλογισθῶμεν πρὶν ἢ προτιμήσωμεν τὸ καλλίτερον ἔναντι τοῦ καλοῦ καὶ τὸ μείζον ἔναντι τοῦ ἀναγκαίου, ὑπαναχωροῦντες ἐκ τῆς ἀρχικῆς κοινῆς ἡμῶν ἀποφάσεως. Ἡ καθ' ἡμᾶς Ἁγιωτάτη Ἐκκλησία δηλοῖ ὅτι ἀδυνατεῖ νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἱστορικὴν εὐθύνην τῆς ἀναβολῆς τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ τὸν ὡς ἐκ ταύτης κίνδυνον ματαιώσεως αὐτῆς.

2. *Ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων θεμάτων*

α) Τὸ Σχέδιον τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου

Ὡς γνωστόν, ἡ συνελθοῦσα προσφάτως ἐν Ἀθήναις Εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ πρὸς σύνταξιν σχεδίου Κανονισμοῦ λειτουργίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου δὲν κατῴρθωσε νὰ ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργον αὐτῆς ἐγκρίνασα τελικῶς μόλις τέσσαρα ἐκ τῶν δεκαἕξ προταθέντων ἄρθρων, ὅπερ σημαίνει ὅτι δέον νὰ ἐξευρεθῆ τρόπος ὀλοκληρώσεως τοῦ ἔργου τούτου, εἰ δυνατόν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς παρούσης Συνάξεως, δι' εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, ἐκ τῶν σπλάγχνων ἡμῶν, μετὰ τῆς σαφοῦς ἐντολῆς πρὸς αὐτὴν ὅπως ὀλοκληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς ἐντὸς τῶν ἡμερῶν καὶ ὑποβάλλῃ αὐτὸ εἰς τὴν ὀλομέλειάν μας ἐνταῦθα πρὸς ἔγκρισιν, ὥστε νὰ μὴ χρειασθῆ νέα Σύναξις Προκαθημένων πρὸς ἔγκρισιν τοῦ Κανονισμοῦ.

β) Τὸ θέμα τῆς προσκλήσεως παρατηρητῶν εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον

Τὸ θέμα τοῦτο πρόκειται ἡμῖν πρὸς ἀπόφασιν κατὰ τὴν παροῦσαν Σύναξιν ἡμῶν ὑπὸ τὴν διττὴν αὐτοῦ μορφήν, ἥτοι τῆς προσκλήσεως παρατηρητῶν τόσον ἐκ τῶν ἐντὸς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας κληρικῶν, μοναχῶν καὶ λαϊκῶν, ὅσον καὶ ἐξ ἄλλων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, ἰδίᾳ ἐξ ἐκείνων ἐξ αὐτῶν, μετὰ τῶν ὁποίων εὐρισκόμεθα ἐν θεολογικῷ διαλόγῳ. Κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ἀμφότεραι αἱ κατηγορίαι αὗται δέον νὰ κληθοῦν ὅπως παραστοῦν εἰς τὰς ἐργασίας τῆς Συνόδου, βεβαίως ἄνευ δικαιώματος λόγου ἢ ψήφου, δοθέντος ὅτι ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἐνδιαφέρει κατὰ τρόπον ἄμεσον καὶ ζωτικὸν τόσον τοὺς Ὁρθοδόξους λαϊκοὺς, κληρικοὺς καὶ μοναχοὺς, ὅσον καὶ τὸν λοιπὸν χριστιανικὸν κόσμον. Σημειωτέον, ὅτι καὶ κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς Β' Συνόδου τοῦ Βατικανοῦ ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐκλήθη νὰ ἀποστείλῃ καὶ ἀπέστειλε παρατηρητάς.

Ἐφ' ὅσον ὑπάρξει συμφωνία ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τῆς προσκλήσεως τοιούτων παρατηρητῶν, δέον ὅπως προβῶμεν εἰς τὸν καθορισμὸν τοῦ τρόπου

ἐκπροσωπήσεως αὐτῶν, τοῦ ἀριθμοῦ καί τῆς τοποθετήσεως αὐτῶν ἐν τῷ χώρῳ τῆς Συνόδου, ὡς καί ἐπὶ παντός ἄλλου σχετικοῦ πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ ζητήματος.

γ) Τὸ θέμα τῆς ἀθθεντίας τῆς Συνόδου δέον ἐπίσης νὰ ἀπασχολήσῃ τὴν παροῦσαν Σύναξιν. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος θέλει πραγματοποιηθῆ εἰς μίαν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ θεσμοὶ γενικῶς διέρχονται κρίσιν ἀθθεντίας, ἀμφισβητούμενοι ὑπὸ τοῦ συγχρόνου ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ τείνει νὰ ἐπηρεάσῃ, δυστυχῶς, καὶ τὸν χώρον τῆς Ἐκκλησίας. Συνοδικαὶ ἀποφάσεις, αἱ ὁποῖαι ἄλλοτε ἐγένοντο σεβασταὶ ὑπὸ τοῦ κλήρου καὶ τοῦ λαοῦ ὡς φωνὴ Θεοῦ («ἔδοξε γὰρ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι καὶ ἡμῖν» {Πράξ. ιε', 28}), σήμερον ἀμφισβητοῦνται ὑπὸ μερίδος πιστῶν, ἐνίοτε πρὶν ἢ ληφθοῦν καὶ ἀνακοινωθοῦν. Εἶναι γνωστὸν ὅτι καὶ ἡ ἀποφασισθεῖσα ἵνα συνέλθῃ Ἁγία καὶ Μεγάλη Σύνοδος ἀμφισβητεῖται ὑπὸ τινῶν «ἀγωνιστῶν τῆς Ὁρθοδοξίας», ἀποκαλουμένη ὑπ' αὐτῶν «ληστρική» πρὶν ἢ ἀκόμη συνέλθῃ. Ποῖον κανονικὸν κῦρος θὰ ἔχουν αἱ ἀποφάσεις τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου καὶ ποίας κανονικὰς συνεπειὰς θὰ ἔχη ἢ τυχὸν ἀνυπακοὴ πρὸς αὐτάς; Φρονοῦμεν ὅτι τοῦτο δέον νὰ διευκρινηθῇ ὑφ' ἡμῶν πρὸς ἀποφυγὴν συγχύσεως παρὰ τῷ λαῷ τοῦ Θεοῦ καὶ ἄλλων δυσαρέστων συνεπειῶν ἐν τῷ σώματι τῆς Ἐκκλησίας.

δ) Τέλος, καθίσταται ἀναγκαῖον ὅπως διευκρινηθῇ ἐν ζήτημα, τὸ ὁποῖον προέκυψε, καθ' ἡμᾶς ἀπροσδοκῆτως, ἥτοι τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ἀκριβοῦς νοήματος τοῦ ὅρου ὁμοφωνία (consensus), τὴν ὁποίαν ἀπεδέχθημεν ὡς τρόπον λήψεως ἀποφάσεων τόσοσιν κατὰ τὴν προετοιμασίαν ὅσον καὶ κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου. Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου δέον νὰ διευκρινηθῶσι τὰ ἀκόλουθα ζητήματα:

Πρῶτον, ἡ ἔννοια τῆς ὁμοφωνίας ὡς consensus, καὶ ὄχι ὡς unanimity, ἔχει διεθνῶς τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐὰν μία ἢ περισσότεραι ἀντιπροσωπίαὶ διαφωνήσουν πρὸς μίαν συγκεκριμένην πρότασιν καὶ διατυπώσουν ἰδίαν τοιαύτην, δέον νὰ καταβληθῇ προσπάθεια ἀποδοχῆς τῆς ὑπὸ τῶν ἀντιπροσωπιῶν τούτων γνώμης ἢ προτάσεως, εἰς περίπτωσιν ὅμως κατὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἐπιτευχθῇ συναίνεσις (consensus) ἐπὶ τῆς ἀντιπροτάσεως, τότε ἡ διαφωνία αὕτη, ἐφ' ὅσον οἱ διαφωνοῦντες ἐπιμένουν, καταγράφεται ἀλλὰ δὲν ἀκυρώνει τὴν πρὸς ἡν ὑπῆρξεν ἡ διαφωνία ἀρχικὴν θέσιν, καὶ οἱ διαφωνοῦντες ὑπογράφουν τὸ ἀρχικὸν κείμενον, καταγράφοντες, ἐὰν θέλουν, τὴν διαφωνίαν των. Ἐὰν ὑπάρξῃ ἄρνησις ὑπογραφῆς τοῦ κειμένου, τοῦτο θὰ ἐσήμαιεν ἀρνησικυρίαν (veto), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον θὰ ὠδήγει εἰς ἀδιέξοδον.

Δεύτερον ζήτημα, τὸ ὁποῖον δέον νὰ διευκρινηθῇ, εἶναι ἐὰν ἡ ὁμοφωνία ἀναφέρεται εἰς τοὺς παρόντας κατὰ τὰς ἐργασίας «ἐνὸς σώματος ἢ ἀπαιτῆ τὴν φυσικὴν παρουσίαν ὄλων τῶν μελῶν τοῦ σώματος». Ἐὰν ἀποδεχθῶμεν τὸ

δεύτερον, τότε ἡ τυχὸν ἀπουσία ἢ ἠθελημένη καὶ σκόπιμος ἀπουσία τινῶν ἐκ τῶν μελῶν θὰ ὠδήγει εἰς διάλυσιν τὰς ἐργασίας τοῦ σώματος ἐπὶ ἐπικλήσει τῆς ἐλλείψεως ὁμοφωνίας.

Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν ὡς ἄνω ζητημάτων προέκυψε κατὰ τὰς ἐργασίας τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Διασκέψεως, καθ' ἣν δύο ἀντιπροσωπίαι ἠρνήθησαν νὰ ὑπογράψουν κοινὸν κείμενον, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι αἱ θέσεις τῶν Ἐκκλησιῶν τῶν δὲν ἔγιναν δεκταὶ ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῆς Διασκέψεως, καὶ οὕτως εὐρισκόμεθα πρὸ ἀδιεξόδου ὡς πρὸς τὴν προετοιμασίαν τῆς Συνόδου, ἐφ' ὅσον ἐν ἐκ τῶν βασικῶν κειμένων αὐτῆς παραμένει ἀνυπόγραφον ὑπὸ τινῶν ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων.

Τὸ δεύτερον ζήτημα ἠγέρθη κατὰ τὴν πρόσφατον συνάντησιν ἐν Ἀθήναις τῆς Εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς πρὸς σύνταξιν σχεδίου Κανονισμοῦ λειτουργίας τῆς Συνόδου. Κατὰ τὴν συνάντησιν ταύτην ἐζητήθη ἐπιμόνως ὑπὸ τινῶν ἀντιπροσώπων ὅπως περιληφθῇ εἰς τὸν Κανονισμὸν πρόβλεψις, καθ' ἣν, ἐὰν μία Ἐκκλησία δι' οἰονδήποτε λόγον ἀποχωρήσῃ ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, τότε ὁ Πρόεδρος αὐτῆς ὀφείλει νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν παρουσίαν αὐτῆς, διότι ἄλλως ἡ Σύνοδος ἀδυνατεῖ νὰ συνεχίσῃ τὰς ἐργασίας αὐτῆς (δηλαδὴ διαλύεται) λόγω μὴ ὑπάρξεως ὁμοφωνίας. Ἐκεῖ ὀδηγούμεθα ὄντως ἐὰν θεωρήσωμεν τὴν ὁμοφωνίαν ὡς ἐφαρμοζομένην ὄχι μόνον ἐπὶ τῶν παρόντων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀπόντων.

Ἐπιθυμοῦμεν νὰ δηλώσωμεν εὐθέως ὅτι ἡ καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία καὶ ἡμεῖς προσωπικῶς ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν καὶ ἀποδεχθῶμεν τὴν πραγματοποίησιν μιᾶς Συνόδου, ἡ ὁποία θὰ τελῇ ὑπὸ τὴν δαμόκλειον σπάθην τῆς διαλύσεως αὐτῆς, ἐὰν μία ἢ περισσότεραι Ἐκκλησῖαι ἀπεφάσιζον νὰ ἀποχωρήσουν ἐξ αὐτῆς. Μία τοιαύτη Σύνοδος, τελοῦσα ὑπὸ τὴν ἀπειλὴν τῆς διαλύσεως, εἶναι προτιμότερον νὰ μὴ γίνῃ ποτέ.

Ἡ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας γνωρίζει ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς συνοδικότητος πλεῖστα ὅσα παραδείγματα Συνόδων, καὶ μάλιστα Οἰκουμενικῶν, κατὰ τὰς ὁποίας Ἐκκλησῖαι τινὲς ἀπουσίαζον, ἄλλοτε ἀκουσίως καὶ ἄλλοτε ἠθελημένως, ἐκ τῶν ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, χωρὶς τοῦτο νὰ ἐμποδίσῃ τὸ παράπαν τὴν λειτουργίαν αὐτῶν. Πολλῶν Συνόδων αἱ ἀποφάσεις ἀνεγνωρίσθησαν ἐκ τῶν ὑστέρων ὑπὸ τῶν μὴ μετασχόντων εἰς αὐτάς. Ἡ ἐξάρτησις τῆς ὁμοφωνίας ἐκ τῆς φυσικῆς παρουσίας δὲν ἔχει, καθ' ὅσον γνωρίζομεν, ἱστορικὸν προηγούμενον.

Καὶ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου καλούμεθα ἀδελφικῶς καὶ ἐν ἀγάπῃ νὰ διασκεφθῶμεν.

Ταῦτα τὰ θέματα εἰσηγούμεθα εἰς τὴν ἀγάπην Σας, ἀδελφοί, ὡς ἀναμένοντα τὴν διαβούλευσιν καὶ ἀπόφασιν ἡμῶν, ὥστε νὰ φθάσωμεν εἰς τὴν Ἁγίαν καὶ Μεγάλην Σύνοδον ἐν ὁμογνωμίᾳ. Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουν καὶ τινα

πρακτικῆς φύσεως ζητήματα, τὰ ὅποια καλούμεθα νὰ διευθετήσωμεν ἐν ὄψει τῆς Συνόδου. Ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς τινὰ ἐξ αὐτῶν.

α) Ἡ διάρκεια τῆς Συνόδου. Δὲν γνωρίζομεν τί φρονεῖτε περὶ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, ὁ ἀριθμὸς, ἡ ἔκτασις καὶ ἡ σπουδαιότης τῶν θεμάτων θὰ καταστήσουν ἀναγκαίαν τὴν διάρκειαν τῆς Συνόδου ἐπὶ δύο, τοῦλάχιστον, ἑβδομάδας, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν καὶ τῶν λατρευτικῶν καὶ ἄλλων ἐκδηλώσεων, αἱ ὅποια θὰ προστεθοῦν εἰς τὰς ἐργασίας αὐτῆς.

β) Ἡ ἀποφασισθεῖσα κατὰ τὴν προηγουμένην Σύναξιν ἡμῶν διάταξις καὶ ταξιθέτησις τοῦ Προέδρου καὶ τῶν Προκαθημένων θέλει δημιουργήσῃ τοπικὴν ἀπόστασιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν μελῶν τῶν ἀντιπροσωπιῶν αὐτῶν, ὅπερ θὰ δυσχεραίνῃ τὴν ἐπικοινωνίαν μεταξὺ τῶν Προκαθημένων καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀντιπροσωπιῶν. Τὸ πρακτικὸν τοῦτο πρόβλημα χρήζει διευθετήσεως.

γ) Εἶναι ἀνάγκη συντόμως νὰ δημιουργηθῇ ἡ κοινὴ διορθόδοξος Γραμματεία τῆς Συνόδου, ἡ ὅποια, πλαισιώνουσα τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν Γραμματείαν ἐπὶ τῆς Προπαρασκευῆς τῆς Συνόδου, θὰ ἀναλάβῃ τὸ δυσχερές, ἀλλὰ σημαντικώτατον ἔργον τῆς προβολῆς τῆς Συνόδου πρὸς τε τὸ πλήρωμα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ πρὸς τὸν ἐκτὸς αὐτῆς κόσμον, δημοσιεύουσα καὶ κυκλοφοροῦσα τὰ συμφωνηθέντα κείμενα, ὥστε νὰ ἐνωτισθῇ ἡ Σύνοδος τὰς ἀντιδράσεις τῶν πιστῶν καὶ τοῦ κόσμου, καὶ νὰ λάβῃ αὐτάς, κατὰ τὸ δυνατόν, ὑπ' ὄψιν εἰς τὸ ἔργον αὐτῆς. Τέλος,

δ) θὰ καταστῇ συντόμως ἀναγκαῖον νὰ ἀντιμετωπίσωμεν τὸ πρακτικὸν θέμα τῆς οἰκονομικῆς δαπάνης τῆς Συνόδου, ἡ ὅποια ὡς ἐκ τοῦ μεγέθους αὐτῆς θὰ ὑπερβῇ τὰς δυνατότητας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Ὡς γνωρίζετε ἤδη, καθ' ὅλην τὴν ἐπὶ δεκαετίας προετοιμασίαν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐπωμιζέτο τὸ βάρος τῆς οἰκονομικῆς δαπάνης τῶν πολλῶν καὶ ἐπανελημμένων συνεδριῶν τῶν Προπαρασκευαστικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ τῶν Προσυνοδικῶν Διασκέψεων, ὡς καὶ τῶν Συνάξεων τῶν Προκαθημένων. Τὸ ἔπραξε καὶ πράττει τοῦτο ἐκ τοῦ ὑστερήματος αὐτοῦ λίαν εὐχαρίστως. Ἦδη ὁμως θὰ χρειασθῇ ἡ κατὰ τὴν δύναμιν ἐκάστης Ἐκκλησίας συνεισφορὰ εἰς κοινὸν Ταμεῖον ὑπὸ διορθόδοξον ἔλεγχον πρὸς ἀντιμετώπισιν τῶν μεγάλων δαπανῶν, αἱ ὅποια θὰ ἀπαιτηθοῦν δι' ἐν τόσον μέγα ἐγχείρημα, ὡς ἡ, σὺν Θεῷ, συγκληθησομένη Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Σύνοδος. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι κατανοοῦν τοῦτο πᾶσαι αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι, καὶ θὰ συντρέξουν ἅπασαι κατὰ τὴν ἐκάστης δύναμιν.

Προσφιλέστατοι καὶ τιμιώτατοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοί,

Διεγράψαμεν ἐν συντομίᾳ τὰ κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην ἐκκρεμῆ ζητήματα, τὰ ὅποια ἀναμένουν τὴν λύσιν αὐτῶν ὑφ' ἡμῶν τῶν Προκαθημένων

τῶν ἀδελφῶν Ἐκκλησιῶν. Ὑμεῖς θὰ κρίνητε, ἐὰν καὶ ποῖα ἐξ αὐτῶν τυγχάνουν ἀμέσου προτεραιότητος ἢ ἐὰν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα θέματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἔδει νὰ ἀπασχολήσουν τὴν παροῦσαν Σύναξιν ἡμῶν. Ἀναμένομεν πρὸς τοῦτο τὰς Ὑμετέρας παρατηρήσεις.

Ὅπισθεν τῶν προτάσεων ἡμῶν ὑπάρχει ἡ βεβαιότης ὅτι ἅπαντες μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου ἐπιποθοῦμεν τὴν σύγκλησιν τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ἁγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν ἄνευ, ἐπαναλαμβάνομεν, περαιτέρω χρονοτριβῆς, δοθέντος ὅτι «ὁ καιρὸς συνεσταλμένος ἐστί» (Α΄ Κορ. ζ', 29), καθότι πενήκοντα καὶ πλέον ἔτη καθυστερήσεως καὶ ἀναβολῆς ἔχουν ἐκθέσει σοβαρῶς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν εἰς τὰ ὄμματα ἐχθρῶν καὶ φίλων, ἵνα μὴ εἴπωμεν καὶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἱστορίας. Χωρήσωμεν, λοιπόν, ταχὺ ἐπὶ τὸ προκείμενον ἡμῶν ἔργον «ἀφορῶντες εἰς τὸν τῆς πίστεως ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν Ἰησοῦν» (Εβρ. ιβ', 2), Ὅστις, πρεσβείαις τῆς Παναχράντου Αὐτοῦ Μητρὸς καὶ πάντων τῶν Ἁγίων, «οὐκ ἀφήσει ἡμᾶς ὀρφανούς» (πρβλ. Ἰωάν. ιδ', 18), ἀλλὰ διὰ τοῦ Παρακλήτου θὰ ἐνώσῃ ἡμᾶς ἐπὶ τὸ αὐτὸ ἐν Συνόδῳ, ὡς ἐνώνει ἤδη ἡμᾶς ἐν τῷ Σώματι καὶ τῷ Αἵματι Αὐτοῦ. «Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ ἐστί» (Λουκ. ιη', 27).

«Χαίρετε, λοιπόν, ἀδελφοί, ἐν Κυρίῳ καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ἡμῶν» (πρβλ. Β΄ Κορ. ιγ', 11). Ἀμήν!